

ภาคผนวก ข.

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม เป็นกระบวนการหนึ่งในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อให้การวิเคราะห์มีความครบถ้วนรอบด้านมากขึ้นสถาบันฯได้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมสมมนาบุคลากรของสถาบันสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย จนได้ประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม หลังจากนั้น สถาบันฯจึงจัดประชุมบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อนำประเด็นที่ได้มาจัดกลุ่ม และลำดับความสำคัญของแต่ละประเด็น เพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและศักยภาพของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมในแต่ละด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการปรับปรุงหรือแก้ไขจุดอ่อน และกำหนดแผนงานเพื่อยกระดับศักยภาพขององค์กรที่ตอบสนองต่อโอกาสให้เข้มแข็งมากขึ้น ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม (SWOT Analysis) สรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

1. เป็นองค์กรที่สามารถสร้างผลงานวิจัยที่เน้น “การวิจัยเชิงปฏิบัติการทางสังคม” (Social Action Research) เชิงบูรณาการเป็นที่ประจักษ์ ได้แก่
 - 1.1 งานวิจัยเชิงรุก ในประเด็นที่เป็นปัญหาของสังคมและชุมชน มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่หรือเป็นผลงานวิจัยที่มีคนในพื้นที่เป็นผู้ร่วมดำเนินงาน
 - 1.2 มีงานวิจัยที่มีผลในเชิงนโยบาย (Policy Implication) หรือสนองตอบนโยบายการพัฒนาประเทศ หรือเป็นการพัฒนาต้นแบบกระบวนการ/วิธีการดำเนินงานที่หน่วยงานสามารถนำไปขยายผลสู่การพัฒนาในพื้นที่อื่น
2. เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย (Cooperation with other Sectors) ในการวิจัยและพัฒนา การผลิตสื่อ และการเผยแพร่ความรู้ ซึ่งสถาบันฯ มีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรท้องถิ่นและชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและต่างภูมิภาค
3. นักวิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยที่หลากหลาย มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และที่สำคัญนักวิจัยส่วนหนึ่งมีความสามารถในการบริหารจัดการโครงการเชิงบูรณาการ ที่มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปฏิบัติงานในหลากหลายสาขาวิชา/หน่วยงานมาอย่างต่อเนื่อง
4. นักวิจัยมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษ วิทยากร เป็นที่ปรึกษา คณะกรรมการวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญให้กับหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น

5. เป็นหน่วยงานขนาดเล็ก ที่มีการจัดการบริหารโครงสร้างแนวราบเพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ชัดเจน และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง
6. มีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้น “การมีส่วนร่วม” ทั้งการบริหารและการทำงาน
7. สถาบันฯมีความพร้อมด้านทรัพยากรพื้นฐาน คือ มีอาคารสถานที่ทำงานเป็นของตนเอง

จุดอ่อน

1. การสร้างองค์ความรู้และการทำให้ “ความรู้เป็นของสาธารณะ” (Knowledge Management to Public) ซึ่งเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักขององค์กรยังมีค่อนข้างน้อย
 - 1.1 บุคลากรบางส่วนยังขาดการให้ความสำคัญในการบูรณาการและสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยให้เป็นองค์ความรู้ที่ต่อเนื่อง จึงยังมีข้อจำกัดในการสร้างความรู้ใหม่หรือนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแผนงานวิจัย และการพัฒนาชุดโครงการ ในแต่ละกลยุทธ์ รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและสื่อเผยแพร่รูปแบบต่างๆ และการบริการวิชาการในรูปแบบอื่นๆ
 - 1.2 นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีจำนวนลดลง และขาดการสืบทอดและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในระดับบุคลากร
2. ด้านการบริหารจัดการองค์กร ยังมีข้อจำกัด ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ผู้บริหารในระยะที่ผ่านมาไม่ให้ความสำคัญกับการบริหารองค์กรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน
 - 2.2 มีระบบกลไก มาตรการควบคุมและติดตามการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด หรือกลไกและข้อตกลง แต่ยังไม่สามารถดำเนินการตามกลไกหรือมาตรการให้บรรลุเป้าหมายได้จริง
 - 2.3 บุคลากรขาดการให้ความสำคัญต่อการจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานภายในองค์กร และฐานข้อมูลความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานวิจัยและพัฒนา เช่น ฐานข้อมูลภาคีเครือข่าย และฐานข้อมูลความรู้ด้านงานวิจัยและพัฒนา เป็นต้น
3. ขาดกิจกรรมเชิงรุกในแผนงานและงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร เพื่อรองรับการทำงานที่ชัดเจนส่งผลให้
 - 3.1 จำนวนบุคลากรของสถาบันฯลดลงเนื่องจากการเกษียณอายุราชการ
 - 3.2 นักวิจัยไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ทั้งที่เกี่ยวกับกระบวนการและระเบียบวิธีการวิจัยและการสังเคราะห์องค์ความรู้รูปแบบใหม่ๆ ให้เท่าทันสถานการณ์ ตลอดจนการเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ เพื่อนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยและพัฒนา
 - 3.3 บุคลากรของสถาบันฯบางส่วนขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีในยุค Digital ไม่ได้รับการพัฒนาด้านเทคนิค ทักษะการทำงาน และความรู้ใหม่ๆ ตามภาระงาน ให้เท่าทันกับสถานการณ์
4. ด้านเครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยี ยานพาหนะ และอาคารสถานที่ทำงานอยู่ในลักษณะเสื่อมสภาพ ได้แก่
 - 4.1 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสื่อสารสนเทศอยู่ในลักษณะเสื่อมสภาพ ไม่ทันสมัย ไม่สามารถรองรับการงานผลิตสื่อและระบบสารสนเทศที่ใช้ในปัจจุบันได้เท่าที่ควร
 - 4.2 วัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ไม่ทันสมัย

- 4.3 ยานพาหนะอยู่ในสภาพเก่าชำรุด ทำให้ไม่สามารถรองรับภารกิจหลักอย่างเต็มประสิทธิภาพได้
5. งบประมาณในการบริหารองค์กรมีจำกัด เนื่องจาก
 - 5.1 ได้รับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินจำนวนจำกัดอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันสถาบันฯ ยังมีงบประมาณเงินรายได้จากงานวิจัยและบริการวิชาการไม่แน่นอน
 - 5.2 งานวิจัยและพัฒนาซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถาบันฯ เป็นงานที่เน้นประโยชน์ของสังคม จึงเป็นงานที่ไม่สามารถก่อให้เกิดรายได้เพื่อการพึ่งตนเองทางการเงินอย่างเพียงพอ
 - 5.3 ขาดแผนงาน/กลยุทธ์ในการแสวงหาทุนวิจัยและการดำเนินงานบริการวิชาการองค์กรที่ชัดเจน ทำให้งบประมาณรายได้จากงานวิจัยและบริการวิชาการขององค์กรไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดทำข้อเสนอโครงการและการประสานกับแหล่งทุนรายบุคคล

โอกาส

1. วิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี พ.ศ.2570 กำหนดว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง และแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิ ภาควะและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” วิสัยทัศน์ดังกล่าวมีส่วนที่สอดคล้องกับปรัชญาการทำงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของสถาบันฯ รวมถึงเป็นโอกาสของสถาบันฯ ที่จะต่อการทำงานในประเด็นงานวิจัย ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และพลังงานชุมชน
2. มีเครือข่ายและพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม
3. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทุนที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องมีความสนใจในประเด็นวิจัยและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม
4. สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีนโยบายการวิจัยและพัฒนามากขึ้น แต่ยังไม่พร้อม/ขาดทรัพยากรบุคคลา จึงเป็นผลให้สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม เป็นพี่เลี้ยง หรือทำงานวิจัยเชิงบูรณาการได้
4. นโยบายการปรับโครงสร้างหน่วยงานของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำให้สถาบันฯสามารถออกแบบการบริหารและดำเนินงานภายใต้ภารกิจของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาวะคุกคาม

1. มีสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำงานวิจัยชุมชนที่มีลักษณะงานที่คล้ายกับสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมเพิ่มมากขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนทั้งด้านนโยบายและทรัพยากรจากหน่วยงานสนับสนุนการวิจัยของสถาบันการศึกษานั้น รวมทั้งจากหน่วยงานภายนอก ทำให้มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว
2. สถาบันฯไม่ได้รับการจัดสรรอัตรากำลังเพื่อทดแทนตามภารกิจขององค์กร จากมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาเป็นระยะเวลานาน
3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ยังไม่มีนโยบายสนับสนุนที่ชัดเจนในเรื่องการทดแทนอัตรากำลังที่เกษียณอายุราชการของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม